МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Дагестан

МО «Хасавюртовский район»

МКОУ «Шагадинская СОШ»

РАССМОТРЕННО	СОГЛАСОВАНО	УТВЕРЖДАЮ
на заседании ШМО учителей	Заместитель директора по УВР	Директор школы
родного языка и литературы	________ Алиева П.М.	______Джанбулатова З.А.
Руководитель ШМО ___________________	Протокол № 1 от 29.08.2022г.	Приказ № 1 от 30.08.2022 г.
Протокол № 1		
От 27.08.2022г.		

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родной язык» для 5 класса основного общего образования на

2022-2023 учебный год

Составитель:

Учитель родного языка и литературы

Джамалдинова П.Г

ПРОГРАММАЯЛЪЕ БАЯН

...Школалъул ц1акъго к1вар бугеб масъалалъун ккола г1ун бач1унеб г1елалъе щулияб ва гъваридао лъайкьей, гьезулъ гьеб лъай практикаялда х1алт1изабизе бажари ва ругьунлъи лъугьинаби, дунялалдехун материалистияб бербалагьи бижизаби.

Авар литературияб мац1алъул кьуч1 ккола болмац1, амма литературияб мац1 бечелъизе к1вар бугеб маг1данльун ккола киналго диалектал ва наречиял. Цогидал мац1азго г1адин, авар мац1альги г1аммаб куцалда т1олго маг1арулазул рух1ияб бечелъи жанибе бачуна.

Ахираб заманалда г1исинал миллатазул мац1ал церет1еялде ц1ик1к1араб к1вар кьолеб буго. Гьел миллатазул рук1а-рахъин цебет1еялдаго цадахъ, гьезул мац1алги бечелъула, церет1ола ва хадубккунги гьел церет1езаризе руго.

Школалда авар ма1 мальиялда цереч1арал масъалаби.

Авар мац1 школалда лъазабиялда цереч1арал масъалабилъун ккола: ц1алдохъабазул к1алзул ва хъвавул калам цебет1езаби, пасих1го ц1али камиллъизаби ва каламалъул культура борхизаби.

Школалда авар мац1 малъиялъул мурад буго: ц1алдохъабазе фонетикаялъе, лексикаялъул, раг1и лъугьинальул ва хисиялъул, грамматикаялъул, стилистакаялъул х1акъалъулъ лъайщвей, жамг1ияб г1умруялда жаниб гьелъул к1вараралъул х1акъалъулъ баянал кьей, бит1унхъваялъул ва лъалхъул ишараби лъеялъул иш камиллъизари, лъималазул раг1ул нахърател бечелъизаби.

V - IX классазда авар мац1альул курсалъул г1уц1и Рахьдал мац1алъул программаялда рекъон, V - IX классазда ц1алдохъабазда малъизе ккола фонетика, графика, лексика, раг1и лъугьин, грамматика (морфология, синтиксис). Гьединго ц1алдохъабазда лъазе ккола стилистикаялъул ва мац!алъул х!акъалъулъ г1аммал г1елмиял баянал. Ц1алдохъаби ругьунлъизе ккола бит1ун хъвазе, бит1ун ц1ализе, калам г1уц1изе ва лъалхъул ишараби лъезе.

Авар мац1алъул материал гьадин бикьун буго: V, V1 ва VII классазда малъула фонетика, лексика, раг1и лъугьин, морфология ва бит1унхъвай. Синтаксис лъазабула VIII - IX классазда. Амма синтаксисалъул ва лъалхъул ишарабазул х1акъалъулъ бищун г1адатал (авалиял) баянал V классалдаго кьола, морфологияб курс синтаксисалъул кьуч1алда лъазабизе, калам цебет1езабиялъул ва пунктуациялъул х1алт1аби гьаризе рес бук1ине. Гьел церехун рехсарал рахъазул х1исабги гьабун, программаялда материал линейно-ступенчатый принципалда рекъон кьун буго. Гьединаб принципги кьоч1ое босун, «лексика», «раг1и льугьин», «предметияб ц1ар» г1адал темаби V ва VI классазда, «глагол» V, VI ва VII классазда кьун руго. «Бит1араб ва хъвалсараб калам» абураб тема V ва IX классазда малъулеб буго. Хут1арал темаби цадахъго малъизе рихьизарун руго. Такрарлъулел темаби хадусел классазда малъула гьваридго ва г1ат1идго. Гьединго программаялда дандч1вала байбихьул классазда лъималаз лъай- хъвай гьабурал темабиги. Гьединал темаби г1ат1идго малъизе ккола. Программаялда т1олабго материал кьун буго лъималазул г1елазул хаслъабиги х1исабалде росун . Ц1алдохъабазул калам цебет1езаби ва гьел пасих!го ц!ализе ругьун гьари.

Школалда авар мац1 малъиялъ ц1алдохъабазул логикияб пикру ва калам цебет1езабула.

Калам цебет1езабиялъе цоцада хурхараб лъабго нух буго.

Калам цебет1еялъул т1оцебесеб нух буго авар мац1алъул дарсазда лъималазул раг1ул нахърател бечед гьаби.

Авар мац1алъул дарсазда лъималазул раг1ул нахърател бечед гьабула бат1и-бат1иял словарияал х1алт1абаздалъун, учебникалда ругел ругьунлъиялъул х1алт1абазул текстаздалъун, к1алзул ва хъвавул изложенияздалъун, сочиненияздалъун.

Ц1алдохъабазулгун словарияб х1алт1и гьабулелъул, гьел, жалго жидедаго ч1ун, рич1ч1уларел раг1аби ратизе, гьезул магТна учителасда гьикъизе ругьун гьари, словараздаса бит1ун пайда босизе лъай - бищунго к1вар бугел х1алт1абилъун ккола.

Калам цебет1езабиялъул к1иабилеб нух буго авар литературияб мац1алъул раг1аби лъугьиналъул, гьел дандраялъул, предложениял г1уц1иялъул, бит1ун ц1алиялъул ва гь. ц. нормаби лъай. Гьеб рахъалъ программаялда (жиб-жиб темаялъул к!иабилеб пункталда гъоркь) ч1ванкъог1ун бихьизабун буго щибаб классалда лъималазе щвезе кколеб лъайги лъугьине кколеб бажариги.

Калам цебет1езабиялъул лъабабилеб нухги буго авар мац1альул дарсазда бат1и-бат1ияб темаялъул ва жанралъул материалазда т1асан ц!алдохъаби к1алъазе ругьун гьари.

Калам г1уц1изе ц!алдохъаби ругьун гьариялъе лъик1алан заманги бихьизабун буго. (Авар мац1алъе рихьизарурал саг1тазул щуго бут1а гьабун цо бут1а). Калам г1уц1изе ругьун гьари ц1ик1к1араб к!вар бугеб иш бугелъул. гьелъие мац1алъул программаялда жиб-жиб классалъе бат1аго темабиги кьун руго.

Ц1алдохъанасда лъазе ккола тексталда т1ад х1алт1изе, гьелъул аслияб пикру батизе, къокъаб ва г1ат1идаб план г!уц1изе, гьелда рекъон материал тартибалдеги ккезабун, (бицунги хъванги) изложение т1обит1изе.

Авар мац1алъул дарсазда к1вар кьезе ккола ц!алдохъабазул к1алзул монологияб калам камиллъизабиялде. Гьелъие г!оло ц1алдохъаби т1амизе ккола бат1и-бат1иял темабазда т1асан к1алъазе.

Т1олабго лъаг1алида жанир гьарурал х1алт1абаздалъунги, изложенияздалъунги, сочиненияздалъунги ц1алдохъабазулъ бит1араб к1алзул ва хъвавул калам г1уц1иялъул бажари лъугьине буго.

Изложениязе текстал ва сочиненияза темаби т1аса рищулеб мехалъ, гьел тарбия кьеялъул ва г1елмияб рахъалъан дандекколел рук1ине ккола.

Ц1алдохъабазул калам цебег1езабиялъе бихьизабураб лъабабго нухалъ гьезул каламалъулъ дандч!валел г1унгут1аби ва гъалат1ал т1аг1инаризе квербакъула.

Ц1алдохъабазул калам цебет1езабиялда бухьараб буго пасих!го ц!ализе лъазабиялъул ишги.

Пасих1го ц1алиялъул ругьунлъаби камиллъизаризе художествиял текстал (хабар, маргьа, кеч1) росула.

Пасих1го ц!ализе лъимал ругьун гьариялъе синтаксис лъаялъулги к1удияб к1вар буго. Гьелъ рес кьола калам камил гьабизе ва цебет1езабизе.

Бит1унхъваялъул рахъалъ бажари борхизабула, бат1и-бат1иял тайпаялъул (г1инзулаб, берзулаб, кант1изариялъулаб, баян гьабиялъулаб, творческияб г1адал) диктантал гьарун.

Авар мац1алъул дарсазда цоги предметазулгун бухьен

Школалда ц1алдохъабаз аслияб куцалда лъазабула литературияб мац!. Гьединлъидал щулияб бухьен бук!ине ккола адабияталъул курсалъулгун. Гьениб к1вар кьезе ккола художествиял асаразде. Гьелъ рес кьола мац!алъул цо-цо хаслъаби цереч1езаризе, раг1аби х1алт1изариялда, грамматикиял формабазда, бат1и-бат1иял синтаксисиял г1уц1абазда, тексталъул бут!абазул ва предложениязул бухьеналъул къаг1идабазда, калам х1алт1изабиялъул бат1и-батТиял рахъазда хурхарал суалал баян гьаризе.

К1удияб к1вар буго г1урус мац1алъулгун бухьен кквеялъулги. Гьелъги рес кьола к1иябго мац1алъул грамматикиял г!аммал ва хасал рахьал ч1езаризе, ай цого классалда гьеб к!иябго лъазабулелъул, гьезул дандекколелги кколарелги рахъазул х1исаб гьабун, дарскьей чара гьеч!еб методикияб къаг1идалъун ккола. Гьебго абизе бегьула школалда лъазабулеб къват1исеб пачалихъалъул мац!алъул х1акъалъулъги.

Авар мацI 5 класс

№	Дарсил тема	Чан саг1ат	Рокъобе хIалтIи	Плпналъулаб къо- моц1	Х1ужжаялъулаб къо- моц1
1	Раг1ул г1уц1и. К1ирекъарал х1арпал	1	§ 1 гьум. 5-6 § 3 гьум. 7 5-6 предложение г1уц1изе	08.09	
2	Каламалъул бут1аби. Предметияб ц1ар.		§ 4-6 гьум 8-9	22.09	
3	Прилагательное Ц1арубак1	1	§ 7-8 х1. 29 гьум. 12	29.09	
4	Глагол. Раг1абазул диктант	1	§ 9-11 гьум. 12-14	06.10	
5	Диктант. Гъалбац1ги гьойги	1	Малъараб материал такрар гьаби	13.10	
6	Синтаксис ва пунктуация Раг1абазул дандрай. Диктанталъул анализ	1	§ 12 гьум.19 х1. 44	20.10	
7	Предложение. Раг1абазул диктант. Хабарияб, суалияб ва т1алабияб предложение. Ах1ул предложение	1	§ 13 гьум 20-24 § 15-16 х1. 70 гьум. 28	27.10	
8	Предложениялъул членал. Подлежащее. Сказуемое	1	§ 16 х1. 85 гьум. 34 § 17 х1. 106 гьум. 40	10.11	
9	Бит1араб дополнение. Определение	1	§ 18 х1. 113 гьум. 42 § 19, гьум. 43 х1. 125 гьум. 45	17.11	
10	Хъвалсараб дополнение	1	§ 20 гьум. 46 х1. 132 гьум. 48	24.11	
11	Х1ал. Раг1абазул диктант	1	§ 21 х1. 143 гьум. 51	01.12	
12	Т1ирит1ич1ел ва т1ирит1арал предложениял	1	§ 22 х1. 148 гьум. 53	08.12	
13	Тайпа цоял членалгун предложениял	1	§ 23 х1. 167 гьум. 58	15.12	
14	Хит1аб	1	§ 24 гьум. 59-63	22.12	

15	Контролияб диктант.	1	Малъараб материал такрар гьаби	29.12	
16	Г1адаталги жураралги предложениял	1	§ 25 х1. 199 гьум. 69	12.01	
17	Бит1араб калам. Диалог	1	§ 26 х1. 215 Суалал гьум. 77	19.01	
18	Фонетика ва графика. Каламалъул гьаркьал ва гьел лъугьунеб куц	1	§ 28 гьум. 79-80	26.01	
19	Рагьарал ва рагьукъал гьаркьал	1	§ 29 х1. 239 гьум. 86	02.02	
20	Алфавит. Е,Ё,Ю,Я х1арпал. Ъ ва Ь	1	§ 30 гьум. 89-93 § 31 гьум. 93-95 х1. 259 гьум. 96 § 32 гьум. 96-97	09.02	
21	Изложение. Калам цебет1езаби. Ясги ц1ц1еги	1	Малъараб материал такрар гьаби	16.02	
22	Слог ва раг1и бикьун боси .Ударение. Раг1ул фонетикияб разбор гьаби	1	§ 33 гьум. 98-101 х1. 269 гьум. 100 § гьум. 10534 Суалал	02.03	
23	Лексика. Лексикаялъул х1акъалъулъ бич1ч1и. Раг1ул маг1на	1	§ 35 х1. 283 гьум. 108	09.03	
24	Эркенаб диктант. Гъалбац1ги гьойги	1	Малъараб материал такрар гьаби.	16.03	
25	Цо маг1наялъул ва г1емер маг1наялъул раг1аби Раг1ул бит1араб ва хъвалсараб маг1на	1	§ 38 х1 305 гьум. 116	23.03	
26	Омонимал. Синонимал.Антонимал.	1	§ 39 х1. 312 гьум. 117 § 40 х1. 316	06.04	
27	Раг1и хиси. Раг1и лъугьин	1	§41 х1.325 гьум. 121	13.04	
28	Раг1ул ахир ва аслу .Раг1ул кьибил. Суффикс	1	§ 42 гьум. 122,123 §43 х1. 340 гьум. 125 §44 х1. 351 гьум. 128	20.04	

29	Раг1ул кьибилалъулъ гьаркьазул хиси.Рагьарал гьаркьал хиси Рагьукъал гьаркьал хиси. Раг1аби лъугьин	1	§48 х1. 380 гьум. 135 Суалал гьум. 136	27.04	
30	Морфология. Предметияб ц1аралъул грамматикиял г1аламатал Предметиял ц1арал предложениялъул членаллъун х1алт1изари. Хасал ва г1аммал ц1арал	1	§49 х1. 387 гьум. 139 §50 х1. 406 гьум. 143	04.05	
31	Предметияб ц1аралъул жинс.Предметияб ц1аралъул форма	1	§52 х1.424 гьум. 149 §53 х1.435 гьум.153	11.05	
32	Глагол. Г1аммаб баян.Рухьарал ва т1адч1арал глаголал Жинсиял ва жинсиял гурел глаголал. Глаголияб ц1ар	1	§54 гьум. 157-162 §55 х1.464 гьум. 164 §56 гьум. 165-166 §57 х1.473 гьум. 167	18.05	
33	Глаголалъул заманаби. Араб ва бач1унеб заманалъул глаголал. Г1ахьалаб ва гьанже заманалъул глаголал	1	§58, 59, 60 гьум. 169-173 §60, 61 х1.500 гьум. 176	25.05	
34	Контролияб диктант. Т1абиг1иял бечелъабаздаса бит1ун пайда босизе	1			

V классалъул ц1алдохъабазул лъаялдехун ва бажариялдехун ругел аслиял т1алабал. Ц1алдохъабазда лъазе ккола:
раг1ул бит1араб ва хъвалсараб, г1емер ва цо маг1на бук!ин, омонимал, синонимал ва антонимал; раг1ул фонетикияб, морфологияб ва г1уц1иялъул разбор гьабизе; бат1и-бат1иял тайпабазул г1адатал предложениял г1уц1изе;
г1адатал предложениялдаса союзаздалъунги союзал гьеч1огоги журарал сок1к1арал предложениял г1уц1изе; кьолболъ хиси кколел предметияз ц!аралдул г1емерлъул форма бит1ун лъугьинабизе.

Ц1алдохъабазухъа бажаризе ккола:

Орфографиялъул рахъалъан: г1адамазул ва географиял ц1аразулъ, къват1азул, байданазул ва пачалихъиял байрамазул ц1аразулл к1удияб х!арп хъвазе;

т1ахьазул, газетазул, журналазул, суратазул, кинофильмабазул, литературиял асаразул ц1аразул бет1ералда к1удияб х!арп хъвазе ва кавычкаби лъезе;

Пунктуациялъул рахъалъан: хит1абазулъ лъалхъул ишараби лъезе; журарал сок1к1арал предложениязулъ запятаял лъезе; тайпа цоял членазулъ ва бит1араб каламгун предложениялъулъ лъалхъул ишараби лъезе. **Орфоэпиялъул рахъалъан:** геминатал ва лабиалиял гьаркьал бит1ун рахъизе; бак1алъул диалекталде дандеккун литературияб мац1алъулъ ругел бат1и- бат1иял гьаркьал бит1ун рахъизе. **Калам г1уц1иялъул рахъалъан:**
тексталъул тема ва аслияб пикру ч1езабизе; хабарияб тексталъул г1адатаб план г1уц!изе; дурусго ва къокъго хабариял текстал рицине ва хъвазе; бихьизабураб темаялда т1асан сочинение хъвазе;

жинцаго гьабураб х1алг1ул х1акъалъулъ хабар хъвазе ва бицине;

жиндирго пикру баянго, дурусго бицине, берцинго хъвазе, х1ажат гьеч1еб такрарлъи биччангут1изе, жиндирго каламалъулъ лексикиял синонимал х1алт1изаризе.